

Tyskland

Medlemsstaternas lagstiftning - Tyskland

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [de](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Här hittar du information om rättssystemet i Tyskland.

Förbundsrepubliken Tyskland är en demokratisk, federal och social konstitutionell stat. Förutom de grundläggande rättigheterna utgör principerna om en demokratisk, federal och social konstitutionell stat den okränkbara kärnan i Tysklands författning. Den federala författningsdomstolen övervakar att författningen följs.

Rättskällor

Grunden för alla rättskällor är den tyska författningen: Förbundsrepubliken Tysklands grundlag (**Grundgesetz**). I grundlagen fastställs

- den grundläggande strukturen och principerna för staten och statens högsta [styrande organ](#),
- principerna för hur valet till *Bundestag* (förbundsdagen, det tyska federala parlamentet) ska genomföras,
- status och rättigheter för de fritt valda ledamöterna i förbundsdagen,
- bestämmelser om förbundsdagens organisation och arbetsordning.

Typer av rättsliga instrument – beskrivning

De viktigaste **skriftliga källorna** i den tyska inrikesrätten är grundlagen, lagstiftning, förordningar och stadgar. Dessutom finns det **oskrivna rättskällor**, bland annat de allmänna principerna i internationell rätt, sedvanerätt och rättspraxis (särskilt beslut från den federala författningsdomstolen).

Tyskland är en förbundsrepublik som består av 16 delstater – som kallas *Länder* på tyska. Därför finns det **federala lagar**, som gäller i hela Tyskland, och **delstatslagar** som endast gäller i respektive delstat. Varje delstat har sin egen författning och har inom den rättsliga ram som fastställs av grundlagen även rätt att anta lagstiftning, förordningar och stadgar.

Förbundsrepublikens och delstaternas **rättsliga befogenheter** regleras i detalj i grundlagen. I artiklarna 71–74 anges vilka rättsliga befogenheter förbundsrepubliken har. I alla andra fall är det delstaterna som har ansvaret.

Förbundsrepubliken har exklusiv lagstiftande makt

På de områden där förbundsrepubliken har exklusiv lagstiftande makt har delstaterna endast befogenhet att anta lagstiftning när de uttryckligen har rätt till detta genom en federal lag (artikel 71 i grundlagen).

Enligt artikel 73 i grundlagen har förbundsrepubliken exklusiv lagstiftande makt inom (bland annat) följande **områden**: alla utrikespolitiska frågor, försvar (inklusive skydd av civilbefolkningen), medborgarskap, rörelsefrihet, pass, uppehållstillstånd och identitetskort, invandring, utvandring och utlämning, valuta- och penningfrågor, det gemensamma tull- och handelsområdet, lufttransport, polissamarbete mellan förbundsrepubliken och delstaterna i brottmål samt lagen om vapen och sprängämnen.

Konkurrerande lagstiftande befogenheter

På områden med konkurrerande lagstiftning (dvs. på förbunds nivå och delstatsnivå) har delstaterna rätt att anta lagstiftning om förbundsrepubliken inte utövar sina lagstiftande befogenheter på samma område (artikel 72 i grundlagen). Bland de rättsliga **områden** som omfattas av bestämmelserna om konkurrerande lagstiftning finns bl.a. civilrätt, straffrätt och trafiklagstiftning, föreningsfrihet, lagar om utlännings uppehållstillstånd och uppehållsrätt, ekonomiska frågor, arbetslagstiftning och även vissa

aspekter av konsumentskyddet. I vissa av de frågor som enligt artikel 74 i grundlagen hör till den konkurrerande lagstiftningen har förbundsrepubliken endast rätt att anta lagstiftning i de fall där frågor som t.ex. likvärdiga levnadsvillkor i hela Tyskland eller upprätthållandet av den ekonomiska enheten kräver federal lagstiftning i det nationella intresset.

Delstatslagarna får inte strida mot de federala lagarna. I artikel 31 i grundlagen står det att ”**federala lagar har företräde framför delstatslagar**”. Den här principen gäller oavsett hierarkin för de lagar som strider mot varandra. En federal lag har t.ex. företräde framför en delstats författning.

Rättsreglernas hierarki

Högst upp i rättsreglernas hierarki finns grundlagen. Den har företräde framför alla inrikes lagar och utgör, tillsammans med författningen, grunden för hela det tyska rättssystemet. Alla lagar som antas i Tyskland måste vara förenliga med grundlagen, både till form och till innehåll. Därför anges det i artikel 20.3 i grundlagen att lagstiftningen styrs av författningen och den verkställande och den dömande makten styrs av lag och rätt. Dessutom är den lagstiftande, verkställande och dömande makten särskilt bundna av de grundläggande rättigheter som fastställs i artiklarna 1–19 i grundlagen, som är direkt tillämplig lag (artikel 1.3). **Grundlagens företräde** garanteras slutligen av den federala författningsdomstolen.

I artikel 79.2 fastställs att grundlagen endast kan **ändras** genom godkännande av två tredjedelars majoritet av förbundsdagen och två tredjedelar av rösterna i förbundsrådet (*Bundesrat*), som är det organ där delstaterna deltar i antagandet av lagstiftning, i förbundsrepublikens förvaltning samt i EU-frågor. Vissa centrala delar av grundlagen – t.ex. Tysklands uppdelning i delstater, delstaternas deltagande, i princip, i lagstiftningsprocessen och de principer som fastställs i artiklarna 1 och 20 – får överhuvudtaget inte ändras (artikel 79.3).

De allmänna bestämmelserna i **internationell rätt** är underställda författningen, men har företräde framför förbundsrepublikens och delstaternas lagar. I grundlagen anges uttryckligen att dessa allmänna bestämmelser är en integrerad del i den federala lagstiftningen, att de har företräde framför federala lagar och att de direkt skapar rättigheter och skyldigheter för invånarna i det federala territoriet (artikel 25). Bland de allmänna bestämmelser i internationella rätt som har rättsverkan för den enskilda individen (dvs. bestämmelser som inte bara gäller staten) finns t.ex. garantier för lämpligt rättsskydd för utlänningar, eller ”specialitetsprincipen”; som innebär att straffrättsliga förfaranden är underställda villkoren för godkännande av utlämning i den stat som begär utlämningen.

Lagstiftningen är underställd författningen. Förbundsrepublikens lagstiftande befogenheter i förhållande till delstaterna anges i detalj i grundlagen (artiklarna 71–74). Lagarna antas i förbundsdagen tillsammans med förbundsrådet. Lagförslag kan läggas fram i **förbundsdagen** av den federala regeringen, förbundsrådet eller av ledamöter i förbundsrådet (av en parlamentsgrupp eller 5 procent av gruppens ledamöter). I grundlagen anges de fall där ett slutligt antagande av en lag av förbundsdagen kräver **förbundsrådets** samtycke (enligt statistik som [förbundsrådet](#) har publicerat på sin webbplats antas cirka 45 procent av alla lagar på det sättet). När det gäller de övriga lagar som antas av förbundsdagen har förbundsrådet endast rätt att motsätta sig ett lagförslag som antas av förbundsdagen, som i sin tur kan förkasta förbundsrådets protest. När förbundsdagen och förbundsrådet inte lyckas enas kan ett gemensamt utskott sammankallas för att samråda om lagar (det så kallade medlingsutskottet). Medlingsutskottet består av lika många ledamöter från förbundsdagen och förbundsrådet (för närvarande 16 ledamöter var). Utskottets roll är att komma med förslag som ledamöterna kan enas om, men den kan inte fatta beslut på förbundsagens och förbundsrådets vägnar.

Förordningar är underordnade lagstiftningen och kan utfärdas av den federala regeringen, en federal minister eller delstatsregeringarna. **Stadgar** är i sin tur underställda förordningar och kan utfärdas av ett offentligt organ som lyder under statlig lag (t.ex. en kommun).

Institutionell ram

Institutioner ansvariga för antagandet av rättsregler

Tysklands lagar stiftas av delstaternas parlament. Förbundsdagen är därför det viktigaste lagstiftande organet. Förbundsdagen beslutar om alla lagar som faller inom förbundsrepublikens behörighet i en lagstiftningsprocess där även förbundsrådet deltar.

Förbundsrådet, den federala regeringen och ledamöterna och de parlamentariska grupperna i förbundsdagen har rätt att lägga fram nya eller ändrade lagstiftningsförslag i förbundsdagen som **lagförslag**. Förbundsdagen debatterar och röstar om lagförslagen enligt ett noggrant reglerat förfarande.

Delstaterna ges stora statliga befogenheter enligt Tysklands federala system, och därför deltar förbundsrådet även i antagandet av lagstiftning. **Alla lagförslag läggs fram för omröstning i förbundsrådet**, som – beroende på ämnet för lagförslaget – till och med kan förkasta vissa förslag.

Du hittar mer information på [förbundsdagens](#) webbplats.

Beslutsprocess

Antagande av lagstiftning

De flesta lagförslag och diskussionspunkter utarbetas av den federala regeringen. Regeringen är det centrala verkställande organet och har därför störst erfarenhet av tillämpningen av lagstiftningen. Den har också direkt kännedom om var det behövs nya lagar i praktiken.

Förutom den federala regeringen har dock förbundsrådet och ledamöter av förbundsdagen rätt att **lägga fram lagförslag**, som så småningom leder till nya lagar.

Förslag framlagda av den federala regeringen och förbundsrådet

Om den federala regeringen vill ändra en lag eller anta en ny lag måste förbundskanslern först lägga fram lagförslaget för **förbundsrådet**.

I regel har förbundsrådet sedan sex veckor på sig att yttra sig om lagförslaget. Regeringen kan i sin tur svara med skriftliga motargument. Förbundskanslern skickar sedan lagförslaget till förbundsdagen med förbundsrådets kommentarer. Ett undantag från det här förfarandet är **budgetförslag**, som översänds samtidigt till förbundsdagen och förbundsrådet.

Ett liknande förfarande gäller när lagstiftningsinitiativ läggs fram av förbundsrådet. När en majoritet av ledamöterna i förbundsrådet har röstat för ett lagförslag skickas det till den federala regeringen som yttrar sig om det, vanligen inom sex veckor, och sedan skickas det vidare till förbundsdagen.

Förslag framlagda av enskilda ledamöter i förbundsdagen

Lagförslag kan också läggas fram av ledamöter av förbundsrådet. I det fallet måste lagförslaget ha stöd av antingen **minst en av parlamentsgrupperna** eller av **minst 5 procent av ledamöterna i förbundsrådet**.

Lagförslag som läggs fram på det här sättet måste inte först läggas fram för förbundsrådet. Därför ser regeringen ibland till att särskilt **brådskande lagförslag** läggs fram av förbundsrådets parlamentsgrupper.

Distribution av tryckta publikationer

Innan ett lagförslag kan diskuteras i förbundsdagen måste det först hänskjutas till förbundsdagens talman, och därefter registreras och tryckas av den administrativa avdelningen.

Därefter skickas lagförslaget ut till alla ledamöter av förbundsdagen och förbundsrådet och till de federala ministerierna, som en tryckt publikation från förbundsdagen.

Så snart lagförslaget har forts upp på **föredragningslistan för plenum** är det första skedet i parlamentets antagande klart. Lagförslaget kan då **officiellt läggas fram** i parlamentets offentliga forum.

Tre behandlingar i plenum

I regel diskuteras lagförslag tre gånger i förbundsdagens plenum – dessa debatter kallas behandlingar.

Under första behandlingen hålls en debatt bara om presidiet (ett särskilt verkställande organ i förbundsdagen) har enats om det, eller om någon av parlamentsgrupperna begär det. Detta sker oftast när lagförslag är särskilt kontroversiella eller är av särskilt intresse för allmänheten.

Den främsta målsättningen med första behandlingen är att **utse ett eller flera utskott** som ska behandla lagförslaget och förbereda det för andra behandlingen. Detta görs på grundval av rekommendationer från presidiet.

Om flera utskott utses ges ett av utskotten huvudansvaret för överläggningarna om förslaget och ansvarar för lagförslagets antagande i parlamentet. De övriga utskotten yttrar sig om lagförslaget.

Lagstiftningsarbete i utskotten

Det **detaljerade lagstiftningsarbetet** sker i de ständiga utskotten, som är sammansatta av ledamöter från alla parlamentsgrupper. Utskottsledamöterna sätter sig in i materialet och diskuterar det under sina sammanträden. De kan också bjuda in sakkunniga och företrädare för intressegrupper till offentliga utfrågningar.

Parallellt med utskottens arbete bildar parlamentsgrupperna **arbetsgrupper**, där de granskar förslagen och enas om sin standpunkt.

Det är inte ovanligt att parlamentsgrupperna enas redan i utskotten. De flesta lagförslag behandlas i större eller mindre utsträckning genom samarbete mellan de parlamentsgrupper som hör till det regerande partiet och de som sitter i opposition.

När överläggningarna har slutförts **lägger** det huvudansvariga utskottet **fram ett betänkande** för plenum om resultatet av överläggningarna. Det beslut som utskottet rekommenderar ligger till grund för andra behandlingen, som nu inleds i plenum.

Debatt under andra behandlingen

Före andra behandlingen får alla ledamöter den publicerade **rekommendationen till beslut** i en tryckt version. De är därför väl förberedda för debatten. Parlamentsgrupperna samordnar även sina ståndpunkter än en gång vid interna sammanträden inför debatten, för att visa upp en enad front i den offentliga andra behandlingen.

Efter den allmänna debatten kan alla bestämmelser i lagförslaget övervägas separat. I regel går dock plenum direkt till omröstning om hela lagförslaget.

Alla ledamöter i förbundsdagen kan lägga fram **ändringsförslag**, som sedan behandlas i plenum. Om plenum antar ändringsförslag måste den nya versionen av lagförslaget först tryckas och delas ut. Detta förfarande kan dock kortas av om två tredjedelar av de närvarande ledamöterna samtycker till det. I så fall kan tredje behandlingen inledas direkt.

Omröstning under tredje behandlingen

En ytterligare en debatt hålls under tredje behandlingen endast om minst en parlamentsgrupp eller minst 5 procent av förbundsdagens ledamöter begär det.

I det här skedet kan enskilda ledamöter inte längre lägga fram ändringsförslag, det kan bara göras av minst en parlamentsgrupp eller minst 5 procent av förbundsdagens ledamöter. Dessutom får nya ändringsförslag endast läggas fram om ändringsförslag som har antagits under andra behandlingen.

Den slutliga omröstningen hålls i slutet av tredje behandlingen. När förbundsdagens talman frågar hur många som röstar för, emot eller som vill lägga ned sina röster svarar ledamöterna genom att resa sig från sina platser.

Först när ett lagförslag har fått den majoritet som krävs i förbundsdagen skickas det till förbundsrådet som en rättsakt.

Samtycke från förbundsrådet

Genom förbundsrådet deltar delstaterna i utarbetandet av alla lagförslag. Förbundsrådets rätt att delta i lagstiftningsprocessen är noggrant fastställt.

Förbundsrådet får inte lägga fram ändringsförslag till ett lagförslag som har antagits av förbundsdagen. Men om det inte samtycker till ett förslag kan det begära att **medlingsutskottet** sammankallas. Medlingsutskottet är sammansatt av ett lika stort antal ledamöter från förbundsdagen och förbundsrådet.

För vissa lagförslag är förbundsrådets samtycke ett obligatoriskt krav. Det gäller t.ex. lagförslag som påverkar delstaternas finanser och förvaltningsmässiga befogenheter.

När det gäller lagförslag som förbundsrådet kan göra invändningar mot har förbundsdagen befogenhet att sätta en lag i kraft även om medlingskommittén inte har lyckats enas. Detta kräver dock en ytterligare omröstning i förbundsdagen där förbundsdagen godkänner lagen med absolut majoritet.

Ikraftträdande

När ett lagförslag har godkänts av förbundsdagen och förbundsrådet måste det genomgå ett antal ytterligare stadier innan det kan träda i kraft.

En rättsakt trycks först och skickas till **förbundskanslern** och den **behöriga federala ministern**, som **bekräftar** den.

Förbundspresidenten får sedan rättsakten för slutligt undertecknande. Han eller hon kontrollerar först att akten har antagits i **enlighet med författningen** och att den inte strider mot grundlagen. När detta har gjorts undertecknar förbundspresidenten akten och begär att den ska offentliggöras i den federala officiella tidningen (**Bundesgesetzblatt**).

Nu kungörs lagen. Om inget särskilt datum nämns i lagen träder den i kraft på den 14:e dagen efter den dag den offentliggjordes i den federala officiella tidningen.

Du hittar mer information på [förbundsdagens](#) webbplats.

Rättsdatabaser

I sin tyska rättsdatabas [JURIS](#) lägger det federala justitieministeriet bland annat ut **federala lagar** i uppdaterade gällande versioner. Alla tidigare versioner finns också med och även lagar som har offentliggjorts, men inte trätt i kraft ännu.

JURIS innehåller också **fördraget om Tysklands återförening** och bestämmelser från det tidigare Östtyskland som fortfarande gäller i Förbundsrepubliken Tyskland.

Delstaternas lagar är kompletta och uppdaterade.

Vissa lagar finns också på engelska, t.ex.

- [civillagen](#) (BGB),
- [strafflagen](#) (StGB)
- delar av [introduktion till civillagen](#) (EGBGB).

Tillgången till databasen är **inte kostnadsfri**.

Två rättsdatabaser som innehåller nästan alla nu gällande federala lagar (inklusive förordningar) finns tillgängliga för den intresserade allmänheten utan kostnad på webbplatsen [Gesetze im Internet](#) och från [federala justitieministeriet](#). Båda databaserna drivs av det federala justitieministeriet i samarbete med Juris GmbH.

Dessutom har det federala inrikesministeriet – i samarbete med Juris GmbH – inrättat en [databas för offentliggörande av federala förordningar](#)

Länkar

[Förbundsregeringen](#)

[Publicering av federala förordningar](#)

[Introduktion till civillagen](#)

[Strafflagen](#)

[Civillagen](#)

[Förbundsdagen](#)

[Organ](#)

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 20/02/2013